

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№. 7.

Marti 16. Februaru

1860.

Kővári László.

(Urmare din an. tr.)

La pag. 37 § 14 nota 1) D. K. in istoria Ardealului cu locul din Anonimulu Notariu al regelui Bela dela C. XI, nu pöte se arate cu siguritate, ca pre tempulu venirei unguriloru in Ungaria, in partea nordica a Ardealului pene la Muresiu au locuitu Cazari sub domnirea lui Menmorutu, pentruca gintele din Tiéra lui Monumorutu nu au fostu locuitori in partea nordica a Ardealului pene la Muresiu, cum crede D. K., ci acele au fostu afara de marginile Ultransilvaniei séu a Ardealului, precum se pöte vedea din Anonimulu Notariu a regelui Bela, care la cap. XI pag. 27 scrie: Eara pamentu, care e intre Tisa, si Silva Igonu, care e spre Ardealu dela Muresiu pene la Somesiulu a cuprinsu luisi Ducele Morutu (mosiu lui Menmorutu), — „Terram vero quae est inter Thisciam, et silvam Igon, quae iacet ad Erdevel a fluvio Morus, usque ad fluvium Zomus praecipavisset sibi dux Morout,“ si cum recunösce si Petru Maioru in istoria pentru inceputulu Rumaniloru in Ardealu pag. 141 unde scrie: ca imperati'a lui Menmorutu éra dela marginea Ardealului pene unde se seara Muresiulu in Tisa; ma si de ar fi fostu gintele din Principatu lui Menmorutu locuitori in partea nordica a Ardealului, nice atunci D. K. cu locul din Anonimulu Notariu c. XI, nu pöte se arate cu siguritate, ca pe tempulu venirei unguriloru in Ungari'a in partea nordica a Ardealului pene la Muresiu ar fi locuitu Cazari, caci Anonimulu Notariu la c. XI, la care provöca D. K., nu scrie apriatu, ca gintele din tienutulu lui Menmorutu in ade-

veru au fostu Cazari, ci numai atata dice: ca acele ginte se dicu: Cozar; asia fiindu dara numai din numirea acésta simpla: Cazaru, ne fiindu alte date istorice, ori alte argumente cu putere, nu 'si pöte D. K. intari asertiunea in privintia locuintiei Cazariloru in Ardealu pene la Muresiu, nu, pentru ca uumirea acésta: Cazaru, cu care afara de poporulu Cazaru, cum scrie Strahleberg, sau numitu mai alesu popörele dela gurele riuriloru mai mari, cu care numire, cum scrie Tunmann in istoria popöreloru dela Marea négra sau numitu de catra unii si cumanii (pag. 118), si ereticii (pag. 164), si in urma, cu care numire sau numitu si Rumanii din tienutulu lui Menmorutu cum se pöte deduce din Anonimulu Notariu la c. IX si XI, cu una cuventu pentru ca numirea: Cozaru, e dubia, si ne sigura, si asia nu pöte se produca probaveritate sigura pentru locuintia Cazariloru in partea nordica a Ardealului pene la Muresiu, cu atatu mai putienu, ca ce Ogmandu spionu ducelui unguriloru Arpadu la Anonimulu Notariu regelui Bela c. XXV pag. 52 dice: ca in Ardealu au locuitu Rumanii (Blachi), si slavi pe tempulu venirei unguriloru asupra Ardealului; si cace dupa Anonimulu Notariu c. XXIV pag. 49 in Ardealu pe tempulu lui Arpadu ducelui Ungariei a domnitu Gelu, éra nu Menmorutu.

Ce se tiene de numele, Cusriöra (Kozárvár), si ruinele de acolo, la care D. K. provöca in privintia locuintiei Cazariloru in Ardealu pene la Muresiu, acele nimicu nu potu ajuta asertiunei D. K., caci din acele numai nesce coniecturi debile se potu face, si si acele inca numai pentru Cusriöra (care i dia colo de Somesiu, afara de tienutulu lui Menmorutu) éra nu si pentru töta partea nordica a

Ardealului pene la Muresiu, pene unde intinse acele coniecturi se rumpu de totu. —

De unde dara se cere, ca D. K. din alti scriitori, si nu din Anonimulu Notariu se arate, ca in partea nordica a Ardealului pene la Muresiu pe tempulu venirei unguriloru au locuitu Cazari, pene ce inse va implini acésta datorintia, noi basati pe temeiri bune istorice credemu:

1) Ca pe tempulu venirei unguriloru asupra lui Gelu in Ardealu locuiau: Rumani si slavi, carii aveau de Domnu pre Gelo, care a fostu Rumano.

2) Ca, cum se póte deduce din Anonimulu Notariu la capu IX, si din Guido de Ravena scriitoriu din secululu alu 9. dela pag. 61 XIV, dupa care Rumanii sub nume de Daci locuiau la riurile: Tisa, Timisiu, Muresiu, Gilpir (Schil) e. c. in tienutu lui Menmorutu cea mai mare parte a locuitoriloru o trebuitu se fi fostu rumani, carii dupa cum scrie Petru Maioru in istoria pentru inceputulu rumaniloru in Daci'a pag. 144, si Vasiliu Maniu in disertatiunea despre originea rumaniloru partea I. sarcina II. pag. 260 sau numitu Cosani (apoi Cazari), séu dupa numele cetatii italiene Cos'a (de unde an venitu stramosii loru), séu dupa numirea: Cuzo, cu care unii dintre scriitorii greci au numitu pe rumani: Cuzo Vlachi. --

La pag. 37 § 14 nota 3) observesu, cumca grafulu Iosifu Kemeniu, la care provóca D. K. pentru pustietatea pamentului sasescu de astadi, in magazinu datu de Antoniu Kurz II. pag. 262 nu vorbesce despre starea pamentului sasescu de pre tempulu venirei unguriloru in Ardealu, ce vorbesce despre starea aceluasiu depre tempulu venirei sasiloru in desertulu concesu de catra Geiza regele Ungariei, si asia dara cu loculu grafului Iosifu Kemeniu, la care provoca D. K., nu póte se arate, ca pamentulu sasescu de astadi pe tempulu venirei unguriloru in Ungari'a, si asupra Ardealului, a fostu pustiu, selbatecu fara posesorulu, ma din loculu grafului, Iosifu Kemeniu, la care provoca D. K. nu se póte arata de siguru nice acea, ca pamentulu sasescu de astadi pe tempulu venirei sasiloru in elu, ar fi fostu pustiu fara de posesorulu, nu parte ca a) grafulu Iosifu Kemeniu nu arata, ca desertulu, unde sau asediatu sasii, nu a fostu rumaniloru, ci numai atata, si inca fórte reu, si fara

temeiu, ca desertulu acelu nu ar fi fostu locuitu de rumani; parte ca b) Desertu, cum se scie de comunu, nu insemnédia totudeuna locu fara de posesorulu, cum crediu grafulu Iosifu Kemeniu, si D. K. L.; si parte ca c) Desertulu datu sasiloru de catra Geiza regele Ungariei, unde cum scrie Söllner in statistica Ardealului pag. 63 si cum se póte deduce din Schwartner despre scultetie dela pag. 18 o fostu pasiunea rumaniloru, nu se estinde la totu pamentulu sasescu si la toti sasii, precum se póte acésta vedea din statistica Ardealului scrisa de Söllner pag. 159 si din alti mai multi scriitori, si mai alesu din epistola cardinalului si legatului pontificescu: Gregoriu (la Eder de Initiis — — — Saxonum Transilvanorum pag. 170, si in carticica Éртекезодés az Erdélyi ns. Szász nemzet eredetéről 846 pag. 16 publicata), care epistola o descriu aci pentru latirea cunoscintiei ei, — „Gregorius de S. Apostolo Dei gratia sanctae Mariae in Porticu Diaconus Cardinalis, Apostolicae Sedis Legatus omnibus in Christo fidelibus, ad quos litterae praesentes devenerint, salutem et orationem in Domino. —

Cunctis igitur fidelibus volumus notum fieri, quod cum occasione hujus verbi Desertum, quod verbum est in privilegio gloriosi et illustris domini Regis B. (Belae III.) et nostro ad preces ejusdem Regis impetrato a nobis et obtento super constitutione Praepositurae Ultrasilvanae, quam fecimus, cum prius officium legationis gessimus in Hungari'a, quaestio esset orta inter venerabilem fratrem nostrum A. (Adrianum) Ultrasilvanensem Episcopum et dilectum amicum nostrum P. Praepositum Cibiniensem pro eo, quod occasione praefati verbi Praepositus diceret generaliter omnes Flandrenses Ecclesiae suae fuisse suppositos, e contra Episcopus responderet, Dominum Regem et nos intellexisse de illis dumtaxat, qui tunc erant in illo solo deserto, quod gloriosae memoriae G. (Geiza II.) rex Flandrensibus concessit, et de illis, qui in eodem tantum modo deserto erant habitantes, et eo processum esset, quod quaestio eadem ad Dominum Papam fuisset delata, et inde ad nos remissa, ut pote ad eum, cui interpretatio praefati verbi, Domini Regis mente et voluntate explorata, deberet esse certissima: Praefatus illustris et gloriosus Rex (Bela III. sub quo lis moveri coepta) ad inter-

rogationem nostram hanc interpretationem Vesprii in praesentia Magnatum suorum promulgavit, quod non fuit ejus intentionis tempore constitutionis Praepositurae, nec postea, quod alii Flandrenses Praeposito (Cibiniensi) essent subditi, nisi qui tunc tantum modo habitabant in deserto, quod sanctae recordationis Geisa pater suus Flandrensibus concesserat, et in eodem futuris temporibus essent habitaturi. Nos vero idem cum domino Rege sentientes et eandem interpretationem habentes in animo praedictum verbum sic interpretamur, quod de nullis aliis Flandrensibus intelleximus, nec alios Praepositurae supposuimus, nisi dumtaxat illos, qui tempore, quo ipsam Praeposituram constituimus, in illo tantum habitabant, et erant habitaturi deserto, quod Geisa Rex Flandrensibus prioribus concessit etc.“ —

La pag. 38 unde D. K. retacundu bataia, ce o capetat'o magiarii dela Simeon regele bulgariloru, si a rumaniloru, dice: ca magiarii n'au avutu plecare de a remane in Moldova, pentruca o socotitu ca nu voru puté face acolo imperiu doritu independente, observediu :

1) Cumca magiarii nu au lasatu Moldova de voia buna, ci batuti de acolo prin Simeon craiulu bulgariloru, si a rumaniloru, si prin Pacinaci federatii lui, cum scrie Constantin Porfirogenitul (de administratione Imp.)

2) Cumca, candu erau magiarii in Moldova, Rumania séu Tiéra romanésca nu o posedeau bulgarii cum dice D. K., ci o posedeau rumanii, carii cum putem deduce din loculu lui Ismailu Abulfed'a (in Magazinulu datu de Anton Kurz 1846 II. pag. 256 publicatu), Magiariloru in Atalcus au fost vecini sub nume de rumani, carii cum se scrie in Cronica romaniloru Sincai - Cleiniana la pag. 345 séu erau sub clientela regelui Simeonu, care a fostu rumanu, craiu bulgariloru, si rumaniloru (dupa cum se scrie din Baluziu despre Inocentiu a III. in Cronica romaniloru pag. 480, si cum scrie si invetiutul Pray despre patriarchatul Ipechian pag. 463) séu domniau dimpreuna cu bulgarii, sub acestu rege de Rumanu unitu cu beserica Romei

Pre lenga reflexiunile pene aci facute asupra eroriloru facuti de Du. K. L. in istoria Ardealului mai adaugu inca si urmatoriile :

1) E falsu la pag. 8 nota II) : ca la Baaru-

micu séu la Barisiora in tinentulu Hatiegului ar' esista ceva arce Zsidovár numita.

2) E falsu la pag. 19 nota 2) : ca numele rumaniloru anteiu ar veni sub nume de Oláh, Blá ch.

3) E falsu la pag. 44 : ca secuiloru s'ar atribui litere scitice, in intielesulu D. K.

4) E falsu la pag. 115 : ca rumanii sau privitu ca robi candu sau invinsu de catra magiarii. — In privintia acestoru erori precum si despre erorii, ce i mai are Du. K. la § 31 pag. 114 unde tratédia despre rumani si despre chineziaturi, mai tardiu voiu mai vorbi in 1860.

Hatiegu, in 30. Decembre 1859.

Gavrilu Popu,
vicariu.

De pre la Ulpia Traiana.

In Decembre 1859.

Citisemu in una din dilele trecute prin cartea D. canonicu Tim. Cipariu intitulata: „Acte si fragmente istorice-besericesci, si nóptea, cea fora de somnu, de cari amu multe de óre candu incóce, mi se reinfaciosiare de pre pagina 158, cuvintele: „*къ шкóлехе челе де прин чаре пьнь акзм дитрекъ нежнигъ пре чей знигъ пр Ардеазъ*“, dupa cari mai dederu a mi flutura inaintea mintei si unele corespondentie de pre aici in Gazeta Nrii 82 si 99 an. 1852, din cari celu de antaniu intre altele avea si aceste: „O Dómne! cata e desolatiunea partei acesteia, pline de cele mai scumpe suveniri a le strabuniloru. Atate dieci de mii suflete fora catu de pucina pastiuene spiritala! — — — vai Dómne — — ca dintre 60 parochi numai 3 sont clerici! — Dar si seracia ii coversiesce, ca aici pene acum numai 3 portii canonice intregi se afla. — Nu sciu cauza atatei lipse,“ — — eara in alu doile se scrisese :

„Avea tóta dreptatea corespondintele din Hatiegu, candu se esprima mai deunadi cu atata durere despre desolatiunea ce domina in partea acésta in ori ce privintia o vei lua, caci starea scolare, din care isvoresce, pe unde suride fortuna miserului poporu, celu pucinu o dorita docilitate, o

judicata mai cópta de asi sci ingriji de cele mai de lipsa trebuintie, e aci nici mai multu, nici mai pucinu de catu „tabula rasa.“ Amu calatoritu crucisii curmedisii pe Valea acésta de dulci suvenire, inse amare impresiuni lasa dupo sine aceste suvenire, candu cugeta cineva la ceea ce a fostu, si privesce astadi rainele trecutei mariri cu rusinatoria consternatiune! Asia, consternatiune, caci a ambla prin dieci de comunitati, si a nu da preste unu barbatu inteliginte, ba nece preste un scolarasiu catu de mititelu, Dieu! trebue se te consternedie! Dar n'a se fia totu asia. — Starea scolaria n'a se remana si pe viitoriu seuitata. — Vicariului Hatiegului i jace la anima imbunarea starei scolari, si, dupa cum me informaiu mai deaprópe, elu si pasi la in. guberniu pentru induratorie dispusetiuni in obiectulu acesta. Eata ca si impartasiescu aici vr'o cateva puncte din representatiunea vicariului, facuta inca in 19. Augustu catra in. guberniu, din care putemu vedé si disolatiunea scolare de p'aci, si zelulu cu care a inceputu elu a vindeca reulu dela radacina.“

Intre altele scrie :

„Intru acésta parte a tierei, numite cerculu Hatiegului, districtulu Albei-Juliei, a caria ocaruire spirituala acum de curendu mi s'a incredintiatu mie, ca unui despusu de vicariu Foraneu preste 40,000 anime de poporu gr. catolicu, — trebue se marturisescu, cumca in 60 de comunitati mai mari, si in 22 comunitati mai mici nu se afla nici una scóla elementare (!!).“

„Ba ce e cu durere, aici in orasiulu Hatiegu scóla destinata romana elementare este cupriusa pentru gendarmi.“

„Si asia sciintiele au amutitu, si a luminarei si radia cea mai mica cu negura si intunerecu s'a acoperitu, a caria urmare este „cumca in tóta patria poporu mai d... ca intru acestu cercu nu se póte afla. — —

„Acestu reportu ne pune la destulu de chiara lumina demn'a de jale stare a scóleloru din cerculu Hatiegului, si face pe cugetatoriu a condamna tempii trecuti, si pe toti cei ce aveau datoria d'a ingriji de cultura poporului si o lasara atatea veacuri atatu de desolata pe aici.“

Totu cam aseminea jeremiade citiramu cate unele si din alte parti din ostu, nordu, apusu, din

Ungaria, Banatu, Maramuresiu s. a. s. a. inse nice o dieciueala nu putura ele fi atatu de intemeiete, cum e jeremiada hatiegana.

Tóte aceste me rapira séu me afundara la nesce cugete si la nesce intrebari fórté serióse: precum óre ce e? ce póte fi? ca pene ce tóte natiunile, si tóte confesiunile de secolu, dara mai vertosu de cateva diecenie incóce, lucra si inca cu rezultate vederate si imbucuratorie pentru cultur'a si luminarea consangeniloru si corelegionariloru sei prin infiintierea, si organisarea si reorganisarea de scóle, cari sunt midiloculu culturai si fericirei omului, romanulu, si cu distinctiune romanulu unitu, inca totu remane in meseretatea de scóle, care sia ereditu dela secolii celi mai vitregi si intre acésta meseretate si intre sora ei, nescinti'a, órbeca in rusinatoriulu intunerecu spiritualu facia cu conlocuitoriele natiunii, macaru ca incepundu dela prim'a resolutiune imperatésca din 14. Aprile 1698 pene in dilele nóstre prin tóte resolutiunile, diplomele, si decretule imperatesci si primatiale, atingatorie de romani, ca uniti cu beserica catolica, unirea acestora totu numai pentru acea se recomanda, si se partinesce, ca prin densa se scape romanulu de smintelele si retacirile, va se dica, de nescinti'a, carea lu cóplesise pene fusesse necatolitu. Dóra romanulu uninduse si pierde din talentele naturali, recunoscuté si de inimicii lui, de a se conduce, si inaltia la ori cari vertuti demne de numele lui.

Intr'unu misteriu mi se parea mie a fi inveditu respunsulu la intrebarile aceste.

Dara eata se face diua, si tramitiundu la posta, mi se aducu foliele cu imbucuratoria scire, cumca D. canonicu Constantinu Pappalvi e denumitu de inspectoru supremu alu scóleloru pentru archidieceasa de Alba-Julia in Ardealu, si acésta scire mi delatura multe indoieála si superatoria ingrijire si me face se me aruncu intr'o mare de sperantie intemeiete, ca ce a mai fostu cu noi nu va mai fi, ci vomu da si noi de barbati ai doririloru, carii se ne renasca cugetele, se ne inflacare vointiele si se ne iea peliti'a de pe ochi, carii incepuramu a ni'i freca, ca se vedemu unde e diu'a si unde jacú nóptea. —

НЕЧЕСИТАТЕА КЛЕРЪЛЪИ ДН СОЧИЕТАТЕ, ши

Nevoia de pînerea sa dn adevzrata kale a cor-
tipei sale. De arhimandritzlx Neofitx Skribonx
шчл. Iашii, tipografia Bъchmъlxii romanx
(1859.)

(Urmare din Nr. tr.)

Епiлогъ (конклавое.)

Ка съ дикейетъ ачестъ тратаж, каре поъз ни паре
къ ар фi демпъ де лъатъ дн о деосевитъ консидераре,
есте неапратъ съ амиптiмъ компатриодилоръ поштриi
de Nr. 60 алъ зириълxi Стелеi Дънъреi, знде зиригълxi
аратъ легалитатеа дн каре с'аъ псцъ гъвернълъ прип де-
klararea днделентелоръ къвипте: днънълтъдиреа мо-
ралъ ши материалъ а клерълxi: днсъ поъз ни паре къ
ар тревъи къ ачестъ оказие ка днаипте де а венi да
дикейере, съ адъчетъ ши пъериле ностре. Спре а фаче
ачеста вомъ ревени асъпра материилоръ принципале де
каре амъ ворбитъ маi дн зртъ

Ноi дар зичемъ къ да тоте днтрепinderиле де
реформе социале сьнт пзмаi доъз дртъри де апъкатъ:
дн епохеле саъ дн стъриле нормале а статърилоръ,
челе маi де мълте ори се апъкъ калеа менажаментъ-
лxi саъ а мижлочелоръ де мижлокъ; днсъ дн епохеле
саъ дн стъриле аномале а статърилоръ, дн стареа де
реorganizare а сочиейеi, калеа мижлочелоръ де миж-
локъ, с'аъ доведитъ де историе, а фi калеа чеа маi пе-
рикълбъ; къчi чеа че нъ воештi а фаче астъзи ештi
невоитъ а фаче мъине, ши аша статълъ ши сочиейатеа
се афл дн о недпчетатъ префачере; тотъ се диреде
ши нъ се маi диреде, тотъ се кърпеште ши нъ се маi
кърпеште.

Да о хаипъ веке ори къте петиче веi пъне еа
тотъ есте веке, ши къ кътъ веi пъне маi мълте, къ
атъта еа есте маi хъдъ, къ атъта еа маi мълтъ аме-
нидъ ръипъ. Днсъши Ис. Хс. аъ зисъ: нименеа пъне
пейкъ поъ да хаипъ веке къ се ва фаче маi mare
спъртъръ.

Принципале зпите се афл астъзи дн епоха ре-
целеръреi лоръ. А рецелера днсъ, днсъмнъ а репа-
ште, а дноi, а фаче зпъ дъкръ дн поъ, еаръ нъ а кърпi
пе челъ векъ, кареле дн деселе кърпитъри аъ ажнсъ
а фi стренъзросъ.

Ла лепi поъз оменi ноi. Дъмнезежъ ни-иаъ датъ.
Ници нъ кредетъ, къ оменi ноi воръ мерце не къi

векi. Ници нъ кредетъ къ се ва зиди о касъ поъз пе
темели пътреде; ва ници нъ кредетъ къ се ва днчеле
зидиреа дела аконперемънтъ; ши че есте ши маi мълтъ,
ници нъ кредетъ къ се ва фаче о мовилацие поъз ши
скъмпъ днтр'о касъ дн каре недпчетатъ поъз. Прип
зртаре ноi кредетъ, къ днтр'о епохъ де рецелераре
съ воръ аръта ши оаменi рецелераторi, еаръ нъ кър-
питорi.

Ни есте ворва деспре клеръ. Елъ да ноi се афлъ
ка дн епоха секолелоръ де мижлокъ, дн епоха Paleo-
логилоръ. Клерълъ ресъритеанъ, дн аdevзръ ка ши тотъ
ресъритълъ крештинъ аъ фоегъ пълъ акъм стационариъ.
Елъ астъзи аъ днчептъ а се трези кiarъ ши дн Кон-
стантинополе. Зириълъ Bizantzълъ, пр. амъ арътатъ дн
партеа I, ни аратъ ачеста.

Клерълъ ресъритеанъ кастъ съ пъшескъ пе калеа
реформелоръ ши а днънълтъдирилоръ де ши ретъссее
дн зртъ де клерълъ челорлате статъри orthodoxe.
Днсъ дн ачелъ зириъ се vede къ клерълъ ва съ дн-
чепъ реorganizarea са дела капъ, еаръ нъ дела пичоаре,
дела вазъ, еаръ нъ дн коастъ, пр. дн непорочире аъ
зртатъ да ноi дн трекътълъ kondemnatъ; скъмпъ-
дъсъ дн vedere къ тотълъ рецимълъ администръреi
клерълxi.

Гъвернълъ постръ аре о mare micisne, micisnea
de а рецелера пъчизнеа ромънъ, micisnea de а о къ-
рарисci радикалъ, еаръ нъ пзмаi де аi зпце възиле къ али-
фii спре а се дикиде рана ши а ретънеа ръдъчина
рълxi.

Ноi л'амъ салътатъ ши длъ салътътъ ши към пъ-
темъ маi вине аi да конкърсълъ постръ, де кътъ лъмъ-
риндълъ прип тоте мижлочеле? Не-амъ гъндитъ фортъ
мълтъ де знде съ днчепетъ спре а пътеа маi вине ши
маi къ фолосъ аi ажъта; ши не-амъ лъмъритъ къ, дакъ
аръакъмъ о пътрънъзъторе привире асъпра историеi оме-
ниреi ши а рецелеръреi попорелоръ, дакъ не опримъ къ
стърпире ла пънтълъ де пърчедере де знде аъ днчептъ
тотъ рецелерареа неамълxi оменескъ, тотъ цивилisacia
нациънелоръ крештине де азi, принципълъ а тотъ про-
гресълxi аъ ештi дн Виглемъ; неамъ лъмъритъ къ
фъръ конкърсълъ релициеi крештине сочиейатеа де азi
нъ поте фi ори маi вине нъ поте пропъши.

Еаръ де маi стървимъ днкъ асъпра историеi, ве-
демъ deodatъ към варварисълъ се метаморфосъзъ дн
civilisacia, към скълъвiа се скимъ дн либертате, към
дъшеа веке се префаче дн дъте поъз. Де о маi стъ-
диетъ днкъ де аиче днаипте, дн орекаре епочi, адикъ
къндъ о пъчизне аъ трекътъ днтр'о реформъ дн алта,

саръш vedemъ, къ тотъдеазна ши претътindene реорганizarea клерълѣ аъ преchedatъ пе реформеле соціале; ши din контра vedemъ, къ знде клерълѣ аъ фостѣ стационарѣ саъ видіосѣ, аколо ши статълѣ саъ соціетатеа аъ фостѣ стационаре ши видіосѣ.

Ноі дн трататълѣ ачеста, амъ demonstratъ нечеситатеа клерълѣ дн статъ, ши конетитъцизнеа са легалъ, примитивъ саъ историкъ. Ноі сокотимъ къ не-амъ есприматъ къ дестъле темейрѣ, къ реформеле постре, нъ с'ар къвени съ се ефектъезе фъръ de клеръ, адикъ фъръ de а дмвълътъци стареа лѣи моралъ ши материалъ.

Гъвернълѣ постръ аре о mare micisne, о mai penechimъ, ши о mare respndere днаинтеа вииторимеі. Дѣи дѣ есте mai грѣѣ дн челе din лънтръ de кѣтѣ дн челе din афаръ.

Челе din афаръ атърнъ mai мълтѣ дела чеі din афаръ; челе din лънтръ днсъ сѣнт нѣмаі дн тѣна постръ, ear de воръ фѣ възне, потѣ траде ла vine ши пе челе din афаръ.

Ачеле din лънтръ днсъ, сѣнт mai къ сѣтъ челе къпринсе дн § 46 din конвенцизне. Се зичемъ къ ачестеа prin пиште възне комбинѣрѣ с'аъ десвълитъ днтр'о повъ леѣислъчъзне, воръ фѣ пѣсе пе хъртіе. Ва вені лъкрълѣ ла апликаре. Леѣеа фъръ омені аналоѣи ретъне мортъ. Се зичемъ къ воръ фѣ ши къѣѣа омені ка с'о апличе; дар дакъ ачеіа, асѣпра кърора ea се апликъ, нъ воръ авеа конштинда десвълитъ, нъ воръ авеа конштинда de cine, de demnitатеа опѣ destina-rea оменѣскъ, атънчеа ea деѣе съ се апличе нѣмаі къ сфорда ши ва фѣ пѣзитъ днтръ кѣтѣ ва ста лънгъ ea жандармълѣ гъвернълѣ; атънчеа статълѣ ажънѣе о соціетате de автомаѣи, дн каре лънгъ фѣкаре четъѣенѣ тревъе съ деѣе знѣ жандармъ. Тревъе деѣи десвълитъ конштинда de cine дн попорѣ. Ачѣста пе ва пѣтеа да днфѣицареа школедорѣ сътешѣи! Чине днсъ ва днълъда inima сътеанълѣи, чине дѣ ва днсъѣла сѣиптеле принципѣи а le Еванѣелиѣи. Чине дѣ ва преда ачѣеастъ филозофѣе черѣскъ кареа есте тотъ атътѣ de нечесаръ знѣи сътѣнѣ ка ши знѣи филозофѣ? Ачѣла оре, каре нъ нѣмаі къ п'о днѣдеѣе, дар ниѣи о поте четѣ vine? Дмвълътъцизнеа чеа mai днтѣи ши чеа mai нечесаръ пентръ локѣиторълѣ сътѣнѣ, есте de а аѣеа елѣ зн възнѣ менторѣ, знѣ възнѣ пѣсторѣ; фъръ ачѣста, тотъ длавъциреа лѣи материалъ, ва терѣе дн тѣна арендарѣлорѣ ши а жиданѣлорѣ.

Моравърилѣ факъ наѣизне. Фъръ моравърѣ нъ есте пѣчизне. Нѣмаі чине ва шѣи форма моравърѣ

възне, ачѣла ва форма о пѣчизне. Че ікѣпъ demnъ de тѣнгитѣ днфѣѣомѣзъ статистика гърмеі ortodoxe а дѣреі! Дъпре статистика челорѣ днкіші ла кастелълѣ дела Окпъ, се афъ дн елѣ криминалистѣи kondemnadѣ 99 ortodoxѣи ши нѣмаі 5 de челедалте рѣтѣрѣ (леѣи) че се афъ дн дѣрѣ. Че пропорѣизне дѣшпенѣатъ се арагъ аѣи! Молдова дъпре статистика Принѣзълѣ N. Съдъ din 1852, (несокотиндъсъ Бесараѣиа, пентрѣкъ ши нѣмерълѣ kondemnaѣилорѣ се сокотеште ачѣлѣ че аъ преchedatъ адъѣѣицеа Бесараѣиѣи) аре 1,300,000 ortodoxѣи ши пѣлъ ла 1,500,000 de локѣиторѣ че се афла дн тотъ дѣра; тревъе prin зрмаре ла 200,000 съ фѣе неortodoxѣи; деѣи дакъ 200,000 din alte рѣтѣрѣ, даъ нѣмаі чипѣи криминалиштѣи, апоі 1,300,000 дъпре дрѣптъ пропорѣизне ар тревъи съ деѣе мълтѣ 33 криминалиштѣи; дн фантъ днсъ се афъ de треі опѣ 33, каре факъ 99. Бра съ зѣкъ, къ корънцизнеа ши кримеле сѣнт днтреитѣ mai марѣ ши mai мълте дн ortodoxълѣ постръ попорѣ, de кѣтѣ дн челедалте конѣесѣи каре аъ mai пѣѣинѣ клеръ *). —

(Ва зрм.)

MIXAÏB BITEAZULĂ ши ANDREÏB BATORÏ.

Баладъ историкъ.

(17., 18. Октомѣре 1600.)

I.

Сѣреле къ раѣе лънчѣе 'нкълъзѣа,
Тѣмна гълѣезѣи 'н кодрѣрѣ се грѣѣа,
Ши Mixaïb Biteazulă пе воіерѣ аднъ,
Остенитѣ de 'нвинѣерѣ фаче-ші зѣкъ възнѣ.
„Бравѣ осташі! Грѣѣсе, мълтѣ аѣи вѣрѣитѣ,
Ши къ арма вѣстръ дѣра-аѣи претѣрѣитѣ,
Аѣи, рѣшинеа-матъ, нъ пе mai днфърънтъ,
Мѣна чеа ротълъ пе дѣшманѣи днкрънтъ!“

Къндѣ Mixaïb Biteazulă есте le грѣѣа,
Чомортанѣ, ка солълѣ лѣи Andreïb, venia:
„Дълѣе салътаре! domnълѣ меѣ дѣи спъне,
Ши елѣ мѣ трѣмѣте, ка съ-ѣи спънѣ анъте,

*) Есте de днсемнатѣ къ криминалиштѣи днтрѣ новѣи нъ днтръ дн ачѣстъ статистикъ, фѣиндкъ и се трѣимѣтѣ пе ла монѣстриѣ.

Солзлѣ плѣкъ 'ндагъ, prin стрѣжѣ стрѣзѣтъндѣ,
 Пре Михаѣл дн коргѣлѣ челѣ пѣредѣ аолѣндѣ,
 Шѣ череште паче, — — dar' Михаѣл n'аде,
 Сѣатрѣ шѣ рѣцѣ пѣтлѣ пѣ-ї пѣтрѣнде.
 Солзлѣ 'шѣ петрече зѣва днзѣдарѣ,
 Сѣра се ре'пторче къ о спатѣ 'n дарѣ,
 Ка Андреѣс се вѣдѣ къ че дарѣ ловеште
 Днѣ Михаѣл дн дѣтъ, елѣ де се порпеште.

Шѣ дн алга зѣвѣ мѣндрѣлѣ де Андреѣс,
 Плѣкъ съ се 'мпаче къ ривалѣ съѣ, —
 Салвеле ресѣнѣ, принѣцѣ се 'нтѣлнрѣ,
 Де рѣсвоѣс сѣѣ паче мѣлѣ се сѣтѣвѣрѣ, —
 Дар' ка вѣсѣ е пачеа, къ-амѣндоѣ череа,
 Чееа че алѣга, нѣчѣ зѣлѣ дѣдеа, —
 Вре Андреѣс о дѣрѣ дн Ардѣлѣ маѣиарѣ,
 Вре Михаѣл, ромѣнѣ, — шѣ нѣ се 'мпѣкарѣ!

„Сѣпѣтате вѣпѣ!“ Баторѣ-шѣ лѣа,
 Дар Михаѣл дн клѣпѣ сѣмнѣ де дѣтъ да,
 Тѣвѣрѣе зрѣлѣ, пѣштеле покнѣрѣ,
 Брадѣ дн брадѣ ловеште, шѣ крѣдѣ се рѣлѣрѣ.
 „Вода съ трѣѣскѣ!“ Ромѣнѣ стѣга,
 Кѣчѣ дн фрѣнѣга ѳстѣї не вравѣ комѣнда, —
 Мѣлѣцѣ воѣнѣчѣ се 'нкрѣпѣ пѣптрѣ дѣлѣча дѣрѣ,
 Дѣла зорѣ фрѣмѣсе пѣнѣ де къ сѣрѣ!

„Михаѣл съ трѣѣскѣ!“ кѣчѣ Андреѣс е 'нвѣнсѣ,
 Шѣ къ ѳстеа 'птрѣгѣ вѣгѣтѣ шѣ респѣнсѣ,
 Шѣ апѣкъ ѳзга 'n дѣра чеа лѣшѣскѣ,
 Де Михаѣл, съ пѣтъ, съ се мѣнтѣѣскѣ!!

1859.

Мариенескѣ.

M a n d r a.

(Versu romanescu de unu magiaru.)

Sci tu Mandra, tiéd voltam, (alu teu am fostu)
 de már nem vagyok; (dar acum nu sunt)
 Pentru tine 'mi totu mai arde,
 még sem is halok; (si totu nu moriu)
 Iubesce pe cine 'ti place,
 én azt nem bánom; (numi pasa)

Fara ca mai insielatu
 szivből sajnálom. (din sufletu imi pare reu)

Orbu amu fostu io de vedere,
 szivem titkait (secretele sufletului)
 Ca ti leamu spusu tóte tie,
 n'am ascunsu semmit; (nemica)
 Dami dara respunsu afara
 szegén fejemnek, (sermanului meu capu)
 Numi aduce peritiune
 árva szivemnek. (seracului meu sufletu)

Sa ne dee Dumnedieu,
 valamint eddig (ca si pena acum)
 Mai multu bine decatu reu
 Egész a sirig. (pena la mormentu)
 Nincsen Brassó békerítve (B. nui asediatu)
 slobodu (liberu) e drumulu,
 Ki lehet menni belőle, (poti esi din elu)
 nu'ti bate gendulu.

Csak egy rózsza marad benne
 las' se remaie
 Kiert holtig faj a szivem
 asia mi trebue. —

T r i e t u.

(Triolett.)

Mi ai fostu ca si unu sóre
 Candu mi ai juratu amoru
 A vietiei mele flóre
 Mai suavu mirositóre,
 Mi era a ta amóre

Profumu incantatoriu;
 Dara tóte 'su trecatóre:
 Amóre, flóre, sóre
 Apune totu si móre,
 Trecú si alu teu amoru! . .

S. D. . nu.